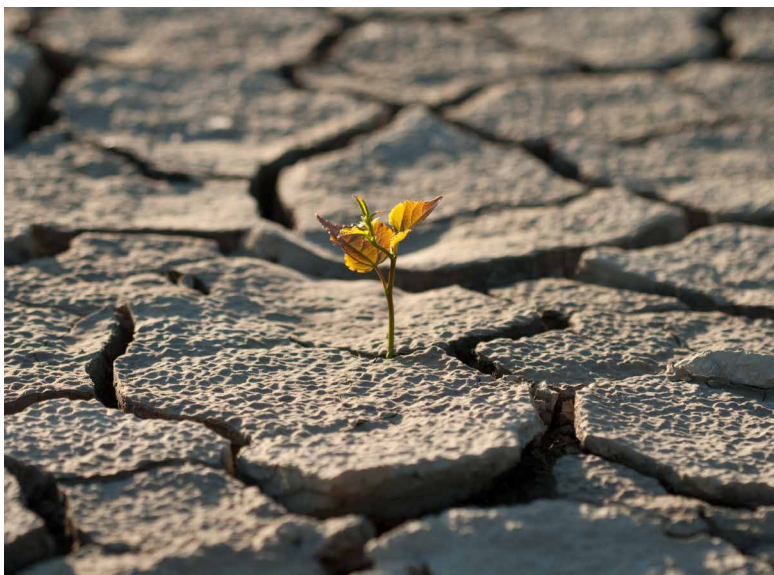


Simona Saibertová a kolektiv

Kožní trhliny

Skin Tears





Simona Saibertová, Andrea Pokorná,
Kamila Náhlíková, Magda Vaculíková, Lenka Veverková

Kožní trhliny

Skin Tears



Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

**PhDr. Simona Saibertová, Ph.D., prof. PhDr. Andrea Pokorná, Ph.D.,
Mgr. Kamila Náhlíková, Mgr. Magda Vaculíková, doc. MUDr.
Lenka Veverková, PhD.**

KOŽNÍ TRHLINY
Skin Tears

Recenzentky:

MUDr. Dominika Diamantová, Ph.D.

PhDr. Jana Nemcová, PhD.

Vydání odborné knihy schválila Vědecká redakce nakladatelství
Grada Publishing, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2023

Cover Photo © depositphotos.com 2023

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

jako svou 8629. publikaci

Odpovědná redaktorka Karla Hejduková

Sazba a zlom Josef Lutka

Obrázky dodaly autorky

Počet stran 88

1. vydání, Praha 2023

Vytiskla D.R.J. TISKÁRNA RESL, s.r.o., Náchod

***Nakladatelství a autorky děkují České společnosti pro léčbu rány za podporu,
bez níž by nebyla realizace knihy možná.***

***Publikace je doporučenou literaturou, která vznikla k podpoře informovanosti
odborné veřejnosti.***

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků, což není zvláštním způsobem vyznačeno.

Postupy a příklady v této knize, rovněž tak informace o lécích, jejich formách, dávkování a aplikaci jsou sestaveny s nejlepším vědomím autorů. Z jejich praktického uplatnění však pro autory ani pro nakladatelství nevyplývají žádné právní důsledky.

ISBN 978-80-271-6995-5 (ePub)

ISBN 978-80-271-6994-8 (pdf)

ISBN 978-80-271-5197-4 (print)

Obsah

Předmluva	7
1 Etiologie a definice kožních trhlin	9
Literatura	10
2 Prevalence kožních trhlin	11
Literatura	12
3 Rizikové faktory vzniku kožních trhlin	14
3.1 Kožní změny související s věkem	14
3.2 Kožní změny související s malnutricí	16
3.3 Kožní změny související s dehydratací	17
3.4 Kožní změny související s farmakoterapií	18
3.5 Kožní změny způsobené UV zářením	19
3.6 Mechanické vlivy související s ošetrovatelskou péčí a vznikem kožních trhlin	20
3.7 Hodnocení rizika vzniku kožních trhlin	21
Literatura	22
4 Klasifikace kožních trhlin	25
4.1 Payne-Martin klasifikační systém	26
4.2 Klasifikační systém Skin Tear Audit Research (STAR)	26
4.3 Klasifikační systém ISTAP	27
Literatura	29
5 Preventivní intervence vzniku kožních trhlin	31
5.1 Kůže	31
5.1.1 Fixace zdravotnických prostředků	47
5.2 Mobilita a její vztah ke vzniku kožních trhlin	52
5.3 Obecné zdraví	54
Literatura	55
6 Léčba kožních trhlin	56
6.1 Komplexní zhodnocení kožní trhliny	56
6.2 Posouzení celkového stavu pacienta s kožní trhlinou	56
6.3 Postup ošetření kožních trhlin	57

6.4	Terapeutické materiály k hojení kožních trhlín	70
6.5	Příklady v ošetřování kožních trhlín v klinické praxi	71
	Literatura	77
7	Vzdělávání zdravotníků jako součást dobré klinické praxe založené na důkazech	79
	Závěr	84
	Seznam zkratk	84
	Rejstřík	85
	Souhrn	87
	Summary	88

Předmluva

Monografie věnovaná tématu kožních trhlin – skin tears a zpracovaná kolektivem zkušených autorek jistě vyvolá naději na zajímavý a také přínosný výsledek. Z mého pohledu ale skutečnost výrazně překročila očekávání. S úžasem jsem si nad knihou opět uvědomil, jak obrovský pokrok se odehrává v péči o široké spektrum ran rozličné etiologie. Jak zásadní je v celé řadě řešených komplikací tolikrát zmiňovaná prevence, vlastní edukace a spolupráce pacienta. Jak nenahraditelné jsou zkušené vzdělané sestry profesionálky a jaké „drobnosti“ v ošetrovatelské péči mohou zásadně pozitivně nebo naopak zcela negativně ovlivnit pacienta. Nesmírně důležité jsou samozřejmě také moderní zdravotnické prostředky a léčiva, které máme k dispozici, nicméně vlastní péče ošetřujících je vždy klíčová.

Kožní trhliny – skin tears se u pacientů objevují napříč zdravotnickými obory i napříč věkovými kategoriemi. Každý, kdo se sám osobně setkal s takto trpícími, nebo dokonce zažil sám u sebe, mi jistě musí dát za pravdu, že se jedná o nepříznivý vážný stav s mnoha dalšími navazujícími následky a riziky. Výsledná zátěž zdravotnického a sociálního systému, a především pak zranitelného křehkého pacienta je nadmíru velmi vysoká. Proto je tato monografie důležitá. Její hlavní přínos není jen v tom, že téma kožních trhlin komplexně zpracovává, ale jde především o fakt její praktické využitelnosti v každodenní praxi. Uspořádání je přehledné, uvedené postupy a doporučení jsou jasné. Je doplněna vše dokreslující kvalitní fotodokumentací.

Jako onkolog a člen výboru České společnosti pro léčbu rány, ale také jako dlouholetý podporovatel ošetrovatelské péče, podpůrné léčby a paliativní medicíny, jsem velmi potěšen z tohoto přehledného a praktického díla. Podle mého názoru je jednoznačně přínosem pro zdravotníky a potažmo tak i pro pacienty v riziku nebo již trpící kožními trhlinami – skin tears.

S díky a úctou

prof. MUDr. Samuel Vokurka, Ph.D.

Onkologická a radioterapeutická klinika LF UK a FN Plzeň, předseda Sekce podpůrné léčby a péče České onkologické společnosti, člen výboru České společnosti pro léčbu rány



1 Etiologie a definice kožních trhlín

Kožní trhliny terminologicky označované v anglické literatuře jako skin tears jsou častá akutní poranění, se kterými se zdravotníci setkávají během své rutinní klinické praxe. Uvádí se, že k nim obvykle dochází v důsledku poranění tupým předmětem, nárazem do předmětu, pádem a nešetrnou ruční manipulací s pacienty a proto mohou být řazeny do skupiny tzv. sorigenních ran (1). Za primární příčinu se považuje tupé poranění při přenášení, koupání, oblékání, přesunu pacienta nebo pádu, až v 50 % případů však etiologie kožních trhlín není známa (2).

K roztržení kůže může dojít na kterékoli části těla. Odborníci se shodují, že většina kožních trhlín (skin tears) se nachází na končetinách lidského těla. Malone et al. provedli jednorozhodbu retrospektivní studii v jednom městském zařízení dlouhodobé péče a uvedli, že 79,8 % nalezených kožních trhlín se nacházelo na horních končetinách pacientů, zejména na předloktí a rukou (3, 4). Podle další studie vzniká přibližně 50 % kožních trhlín na dorzální straně předloktí a většinou se vyskytují u žen (5).

Podle Mezinárodní poradní skupiny pro kožní trhliny (International Skin Tear Advisory Panel – ISTAP) jsou kožní trhliny definovány následovně:

„KOŽNÍ TRHLINY (SKIN TEARS) JSOU AKUTNÍ TRAUMATICKÉ RÁNY ZPŮSOBENÉ MECHANICKÝM POŠKOZENÍM – STRÍHEM, TŘENÍM, TUPÝM NÁSILÍM, NEŠETRným ODSTRANĚNÍM ADHEZIV, KTERÁ VEDOU K ODDĚLENÍ VRSTEV KŮŽE.

KOŽNÍ TRHLINA MŮŽE BÝT ČÁSTEČNÁ, PŘI NÍŽ DOCHÁZÍ K ODDĚLENÍ EPIDERMIS OD DERMIS, NEBO ÚPLNÁ, KDY DOCHÁZÍ K ODDĚLENÍ EPIDERMIS I DERMIS OD PODKLADOVÝCH STRUKTUR A TKÁNÍ“ (2).

Jak již bylo uvedeno, kožní trhliny jsou tradičně řazeny mezi akutní rány, neboť se uvádí, že jsou to traumatické rány, a proto je očekáván nekomplikovaný proces hojení. Přesto mnoho studií dokládá, že kožní trhliny nesplňují očekávané milníky hojení ran a výsledkem může být zpomalený proces hojení a přechod rány do chronicity. Předpokládá se, že přechod souvisí s komorbiditami a komplikacemi, které vedou ke vzniku obtížně se hojících ran (tzv. hard to heal wounds) a následně